

Sak 6
09.03.2023

Tariffoppgjøret 2023 - Forhandlingsposisjon

Dokumentasjon: - Norsk næringsliv foran mellomoppgjøret 2023

Sammendrag

Bakgrunn

Årets tariffoppgjør er et mellomoppgjør. Med mindre det er avtalt noe annet er det da to spørsmål det forhandles om; et generelt lønnstillegg til alle arbeidstakere på overenskomster som omfattes av mellomoppgjøret og et ekstra tillegg til arbeidstakere på overenskomster som ligger lavt i forhold til industriens gjennomsnitt.

I et mellomoppgjør forhandles de fleste avtalene vi har med LO og YS samlet, og det forhandles på hovedorganisasjonsnivå. Samlet forhandles om lag 130 overenskomster med LO og 50 med YS. Det er streikerett også i mellomoppgjør. Avtaler med frittstående forbund og en del bedriftsavtaler omfattes ikke av mellomoppgjørforhandlingene.

Fra 1. januar 2023 ble Finans Norge en landsforening i NHO. De overenskomster Finans Norge, og nå også NHO, har med LO (Handel og Kontor og Fagforbundet) og Finansforbundet, er ikke er omfattet av mellomoppgjøret 2023.

Lønnsoppgjøret i 2023 må bidra til at konkurranseevnen styrkes

Norsk økonomi ser ut til å bremse opp. Ved begynnelsen av 2023 synes det å være en ganske stor kontrast mellom hvor vi er, og hvor vi tror vi er på vei. På den ene siden synes norsk økonomi fortsatt å være i en høykonjunktur. Aktiviteten i fastlandsøkonomien og personsysselsettingen vokser ennå over antatt trendvekst. Den registrerte arbeidsledigheten er den laveste siden 2008. Hver tredje NHO-bedrift oppgir at den mangler fagfolk.

På den andre siden peker mye mot lavere aktivitetsvekst fremover. Prisstigningen er den høyeste siden 1988, og styringsrenten er hevet raskt for å bringe prisstigningen ned mot målet på 2 prosent. Pengepolitikken virker nå innstrammende på økonomien. Husholdningenes konsum og bedriftsinvesteringene er ventet å øke svakt i år, mens petroleumsinvesteringene vil øke. Både boligpriser og -investeringer vil trolig avta i år. Fastlands-BNP anslås å vokse med snaut 1 prosent i 2023, mens sysselsettingen vil stagnere og arbeidsledigheten øke.

Frontfagsmodellen hviler blant annet på erkjennelsen av at lønnsdannelsen på lengre sikt har avgjørende betydning for nivået på arbeidsledigheten. Erfaringene fra Norge og andre land tilsier

at høy nominell lønnsvekst uten bakgrunn i tilsvarende pris- og produktivitetsvekst i all hovedsak slår ut i høyere inflasjon og økt arbeidsledighet på lengre sikt, og ikke i høyere reallønnsvekst. Lønnsdannelsen har et ansvar også for å bidra til at konkurranseevnen er tilstrekkelig god, og slik bidra til å sikre bedrifter og arbeidsplasser. Produktiviteten i industrien, målt ved bruttoprodukt per timeverk, falt med 2,0 prosent i 2022 etter en vekst på 2,7 prosent i 2021. På den andre siden, ble lønnsomheten forbedret ved at prisene på industriens bruttoprodukt steg med 11,7 prosent fra 2021 til 2022. I perioden 2012-2021 var den gjennomsnittlige årlige produktivitetsveksten i industrien på 0,8 prosent, 0,8 prosentpoeng lavere enn et vektet gjennomsnitt hos handelspartnerne, mens prisveksten var 2 prosent i gjennomsnitt i denne perioden.

Målt mot handelspartnerne i EU ble norsk industris konkurranseevne svekket med 2,2 prosent i 2022. Mens lønnskostnadsveksten i Norge var på linje med den i EU, bidro sterkere krone til svekket konkurranseevne. OECD har anslått lønnskostnadsveksten per sysselsatt hos Norges handelspartnere til 5,4 prosent i 2023. Industriens effektive kronkurs har hittil i år vært 5,4 prosent svakere enn gjennomsnittet for fjoråret.

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall var industriens driftsresultat 48,1 mrd. kroner i 2022, mot 32,4 mrd. kroner året før. Resultatene varierer betydelig mellom næringer. Råvarebasert industri (produksjon av metaller, kjemiske råvarer, oljeraffinering mv.) doblet sitt driftsresultat fra 2021 til 2022, og sto for mye av det økte driftsresultatet i industrien i alt. I den mer arbeidsintensive verksteds- og skipsbyggingsindustrien ble derimot driftsresultatet halvert.

Som følge av det økte driftsresultatet i råvarebasert industri avtok lønnskostnadene som andel av industriens verdiskaping, til 78 prosent i 2022, mot et gjennomsnittet de siste 20 årene rundt 80 prosent. Lønnskostnadsandelen i industrien varierer som følge av konjunkturbevegelser, men har likevel vært rimelig stabil over tid, slik frontfagsmodellen også innebærer.

Frontfagets økonomiske norm ble anslått å gi en årslønnsvekst i industrien samlet i NHO-området på 3,7 prosent i 2022. Årslønnsveksten for industrien samlet i NHO-området er av Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene, TBU, foreløpig beregnet til 4,0 prosent. Avviket skyldes i hovedsak større bonuser for industrifunksjonærer enn antatt. Den akkumulerte årslønnsveksten i de ulike forhandlingsområdene har i årene 2014-2022 etter Holden III-utvalgets utredning, vært relativt lik på tvers av brede grupper. I industrien har den samlede årslønnsveksten ligget svært tett på normen som ble anslått av NHO, i forståelse med LO. Dette tilsier at normen har vært troverdig. Samtidig viser tallene at NHO-industrien ikke har hatt høyere lønnsvekst over tid enn andre forhandlingsområder. For industrien i NHO-området samlet er overhenget til 2023 foreløpig beregnet til 1,7 prosent.

Konsumprisene økte med 5,8 prosent i 2022, 2,5 prosentpoeng høyere enn anslått av TBU i mars. Det var særlige den høye prisveksten på elektrisitet og importerte varer samt svekkelsen av kronkursen som medvirket til dette. Årslønnsveksten i hele økonomien ble 4,4 prosent, ifølge SSBs nasjonalregnskap. Reallønnen falt dermed i 2022. Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene, TBU, har foreløpig anslått konsumprisveksten til 4,8 prosent for 2023. Et revidert prisanslag publiseres 13. mars.

NHO mener:

- Frontfagsmodellen skal ligge til grunn for lønnsdannelsen i Norge. Siden utfallet av de lokale forhandlingene ikke er avklart ved oppgjørets avslutning, må den samlede årslønnsveksten i industrien anslås. Norsk økonomi er på lang sikt avhengig av at lønnsveksten tilpasses det konkurranseutsatt sektor kan tåle. De øvrige forhandlingsområdene skal over tid forholde seg til normen fra frontfaget.
- For å sikre bedrifter og arbeidsplasser må lønnsutviklingen styrke industriens konkurransevne.
- Lønnsdifferensiering etter den enkelte bedrifts økonomiske situasjon skal ivaretas gjennom lokale forhandlinger.
- Ved sentrale tillegg bør det skilles mellom de overenskomster som har og de overenskomster som ikke har lokale forhandlinger.

Vedtak

"Representantskapet slutter seg til at tariffoppgjøret gjennomføres i samsvar med det som er skissert i bakgrunnsnotatet "Norsk næringsliv foran mellomoppgjøret 2023". Styret gis fullmakt til å vedta oppjøret."